

2016. aasta ühiskonnaõpetuse põhikooli lõpueksamist

Kristina Rebane
sotsiaالainete peaspetsialist

Eksami eesmärgid

Alus: haridus- ja teadusministri määrus nr 54 § 9; vastu võetud 15.12.2015.

Vastavalt määrusele „Tasemetööde ning põhikooli ja gümnaasiumi lõpueksamite ettevalmistamise ja läbiviimise ning eksamitööde koostamise, hindamise ja säilitamise tingimused ja kord ning tasemetööde, ühtsete põhikooli lõpueksamite ja riigieksamite tulemuste analüüsimise tingimused ja kord“ on põhikooli lõpueksami eesmärk hinnata riiklike õppekavade või õpilase õppe aluseks oleva õppekava üldpädevuste, valdkonnapädevuste, läbivate teemade ja III kooliastme õpitulemuste omandatust selleks, et:

- 1) anda õpilasele, vanemale, koolile, kooli pidajale ja riigile võimalikult objektiivset ja võrreldavat tagasisidet õppimise ja õpetamise tulemuslikkusest ning sellest, milline on kooli panus õpilaste edasijõudmisse;
- 2) selgitada, kuidas õppe tulemuslikkus ning kooli panus õpilaste edasijõudmisse on ajas muutunud;
- 3) anda riigile informatsiooni hariduspoliitiliste otsuste tegemiseks;
- 4) toetada riikliku õppekava rakendamist ning suunata eksami sisu ja vormi kaudu õppeprotsessi;
- 5) teha otsus õpilase põhikooli lõpetamise kohta.

Eksami korraldus

2016. aasta ühiskonnaõpetuse lõpueksam toimus 13. juunil.

Ühiskonnaõpetuse lõpueksami kirjutamiseks oli aega 2 tundi ja 30 minutit.

Eksamil vaheaega ei olnud. Eksamiülesannete lahendamise järjekorra sai õpilane ise valida.

Eksamil said õpilased kasutada Eesti Vabariigi põhiseadust.

Eksamitöö koosnes 15 ülesandest ja arvamusoost. Eksamitöö eest oli võimalik saada 75 punkti.

Eksamitöö hinnati koolis SA-s Innove koostatud hindamisjuhendi põhjal.

Eksami tase

Eksamiga kontrollitakse 9. klassi ühiskonnaõpetuse ainekava ainesisu. Eksamitöö seotuse kohta õppe- ja kasvatuseesmärkide, õppekava üld- ja valdkonnapädevuste ning läbivate teemadega vaata 2016. aasta põhikooli ühiskonnaõpetuse lõpueksami vastavustabelist õppekavale.

Eksamitöö struktuur

Teema	Alateemad	Punktide arv
Ühiskond ja sotsiaalsed suhted	Avalik arvamus. Ühiskonna sektorid. Riigikaitse. Ühiskonna sotsiaalne struktuur.	18
Riik ja valitsemine	Demokraatlik ühiskond. Eesti valitsemiskord. Maakonnad. Koolidemokraatia.	22
Kodanikuühiskond	Doonorlus. Kodanikuühiskonna tegevused.	11
Majandus	Tarbimiskäitumine. Tööturg. Maksud. Palk.	14
Arvamuslugu	Mina ja tervislik eluviis. Kirjutatud ja kirjutamata seadused minu elus. Mina – Eesti ja Euroopa Liidu kodanik.	10

Eksamitöö tulemused

2016. aasta ühiskonnaõpetuse põhikooli lõpueksami lühianalüüsi aluseks on 1339 valimis olnud tööd.

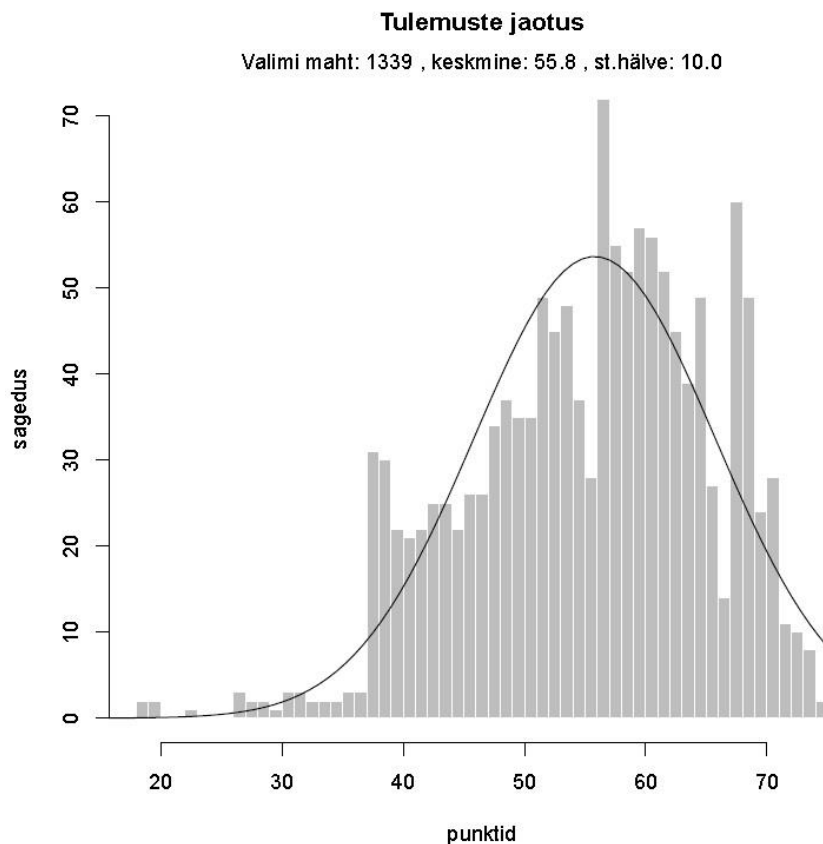
Tabel 1. Eksamitulemused aastatel 2012–2016

	Valim	Võimalik max	Max	Keskm	Min	Keskm (%)	Mediaan	Edukus (%)	Kvaliteet (%)
2016	1339	75	75	55,8	18	74,4	57	97,7	55,1
2015	1627	75	75	54,9	8	73,00	57	96,90	51,90
2014	1247	75	75	54,26	8	72,35	55	95,70	48,20
2013	1195	75	75	53,57	5	70,10	53	98,20	54,40
2012	1213	75	74	52,63	6	70,17	54	95,80	55,50

Eksami keskmised näitajad on viimaste aastate jooksul püsinud võrdlemisi stabiilsena. Võrreldes eelmiste aastatega on eksami keskmine tulemus järk-järgult tõusnud. Eksami sooritamise kvaliteet oli 2015. ja 2014. aastal madalam, ent on nüüd taas saavutanud 2012. ja 2013. aasta taseme.

Põhikooli ühiskonnaõpetuse lõpueksami tulemused

Joonis 1. Ühiskonnaõpetuse lõpueksami tulemuste jaotuskõver koos trendiga

Joonisel 1 kujutatud lõpueksami tulemuste jaotuskõveralt ilmnevad hinde alampiiride („3” – 38 p, „4” – 57 p, „5” – 68 p) juures väljalöögid kõverast. See on võrdlemisi silmatorkav nii hinnete „4” kui ka „5” puhul, aga kõige enam hinnete „2” ja „3” piiril. Graafik näitab selgelt, et õpetajad on „otsinud” vastuseid, mille eest lisapunkte anda ning selle abil andnud lõpetaja ühiskonnaõpetuse eksamile kõrgema hinde. Samas näiteks hinnete „3” ja „4” piiril ei ole väljalöök nii ilmne kui 2015. aasta eksami tulemuste põhjal, nii et loodetavasti on tulevikus näha tulemuste ühtlustumist hindepiiridel.

Tabel 2. Ühiskonnaõpetuse lõpueksami tulemuse koolitüübi järgi

	N	N (%)	AUP	Keskm	ÜUP	Keskm (%)	Min	Mediaan	Max	St. hälve
gümnaasium, mille juures on põhikooli klasse	12	0,9	50,7	55,7	60,6	74,2	41	57	68	7,8
lasteaed-põhikool	75	5,6	58,3	60,2	62,1	80,2	36	60	74	8,3
põhikool	515	38,5	54,6	55,5	56,4	74,0	18	57	75	10,6
põhikool ja gümnaasium ühe asutusena	737	55,0	54,8	55,5	56,2	74,0	23	56	75	9,6
Kokku	1339	100,0	55,2	55,8	56,3	74,4	18	57	75	10,0

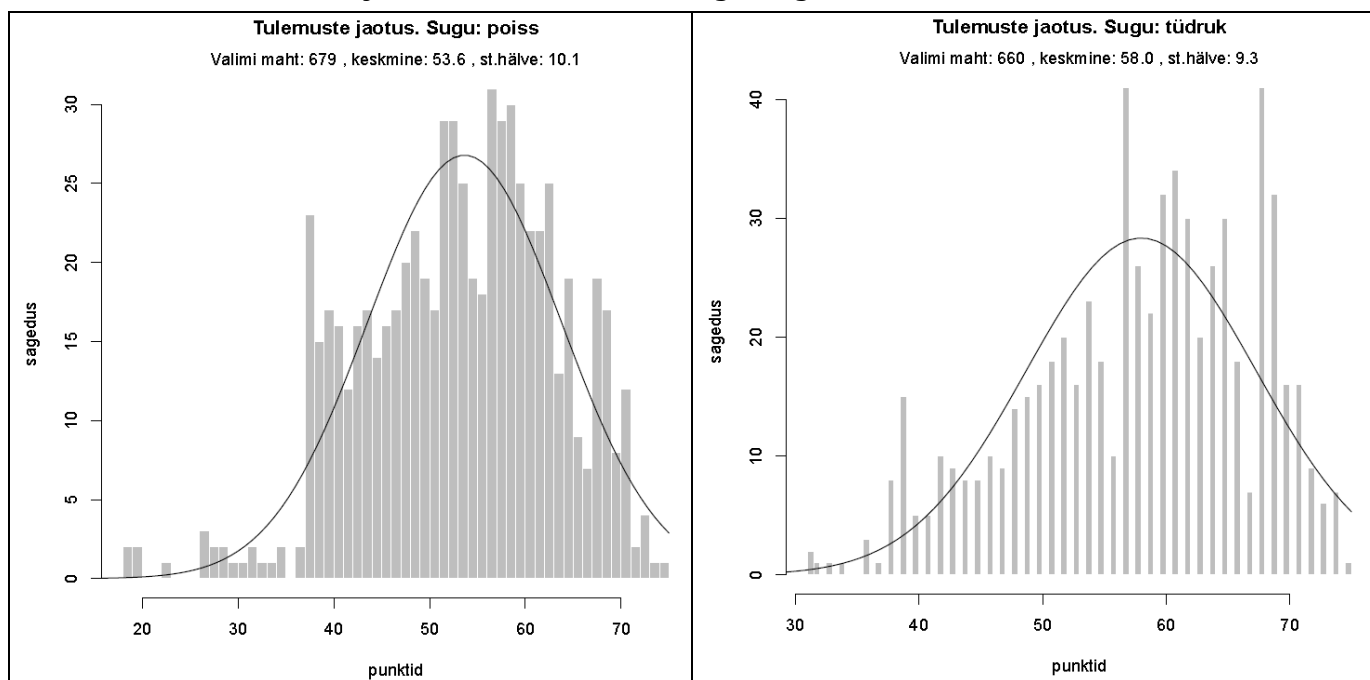
Lõpueksami tulemused koolitüübi järgi ei erinenud olulisel määral. Keskmise saavutatud tulemuse põhjal eristuvad küll lasteaed-põhikoolides õppivad eksaminandid, kelle keskmine tulemus oli kõrgeim (60,2 p), ent samas oli võrreldes puhaste põhikoolide ja põhikool-gümnaasiumitega selles grupis ka võrdlemisi vähe sooritajaid (75). Siiski ka usalduspiire vaadates on lasteaed-põhikoolide eksaminandid pisut kõrgemate keskmiste tulemustega. Ülejäänud kolme koolitüübi eksaminandide keskmised tulemused erinesid üksteisest väga vähe.

Tabel 3. Aastahinde (veergude pealkirjad) ning eksamitöö hinnete (ridade pealkirjad) sagedused (ignoreeritud on kirjeid, kus aastahinded puudusid)

Aasta Eksam	1	2	3	4	5	Kokku
2	0	1	27	3	0	31
3	0	5	301	213	48	567
4	1	0	64	293	186	544
5	0	0	1	40	150	191
Kokku	1	6	393	549	384	1333

Korrelatsioon aastahinnete keskmise ja eksamitöö keskmise hinde vahel on 0,60 (2015 – 0,46). Kuigi aastahinne on „5“ olnud 384 õpilasel, siis eksami suutsid kõrgeimale hindele sooritada vaid 150 õpilast. Ka paljud aastahinde „4“ saanud õpilased ei saavutanud eksamil sama kõrget tulemust, vaid pidid leppima madalama hindega. Samas oli eksamitulemuste jaotuskõveral selgelt näha, et õpilaste eksamihindeid „venitati“ paremaks. Sellest võib järelda, et tegelikult oli madalamat eksamihinnet väärivaid õpilasi veelgi enam. Raske on öelda, kas eksam oli seega õpilastele liiga keerukas või hindavad õpetajad kõrgete aastahinnetega õpilaste tegelikke teadmisi üle.

Joonis 2. Tulemuste jaotuskõver koos trendiga sugude lõikes

Tabel 4. Aastahinnete võrdlus soo järgi

	N	aastahinnete keskmine	töö keskmine
Poisid	679	3,8	3,5
Tüdrukud	660	4,2	3,8
Kokku	1339	4,0	3,7

Tabel 5. Eksamitulemused soo järgi

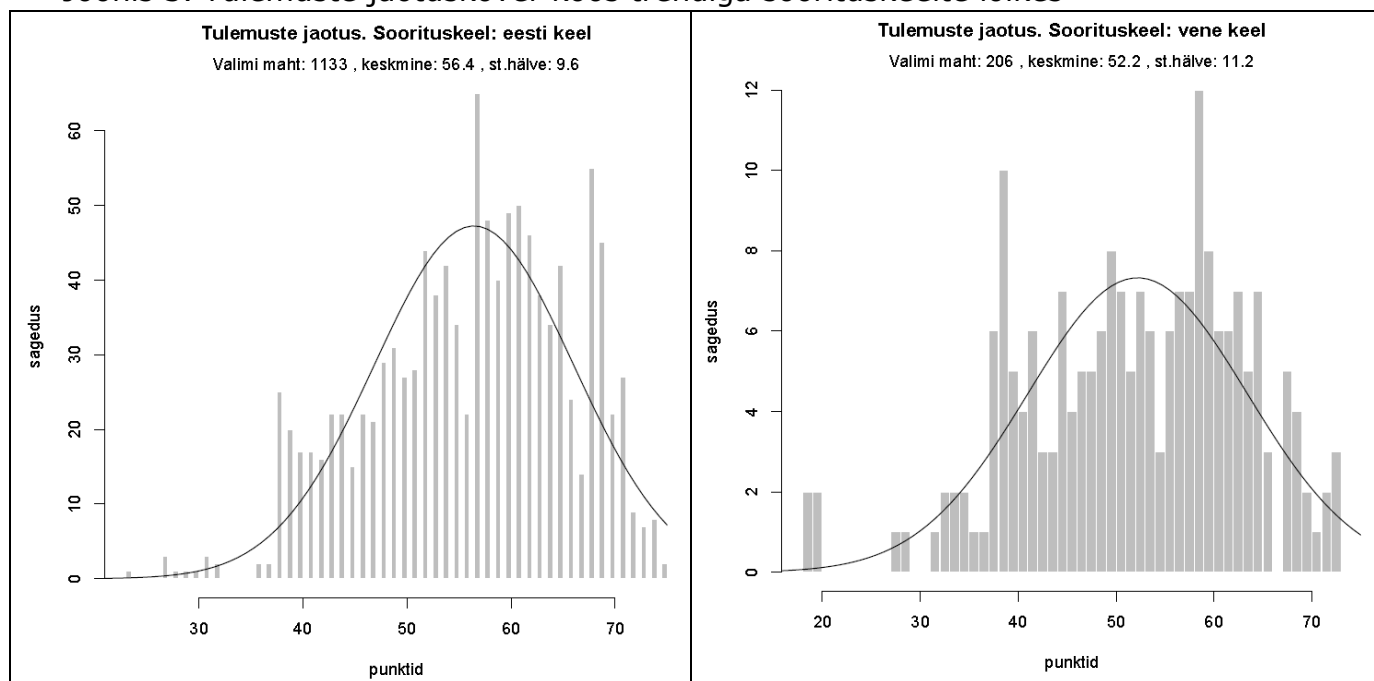
	N	N (%)	AUP	Keskm	ÜUP	Keskm (%)	Min	Mediaan	Max	St. hälve
Poisid	679	50,7	52,9	53,6	54,4	71,5	18	54	75	10,1
Tüdrukud	660	49,3	57,3	58,0	58,7	77,3	31	59	75	9,3
Kokku	1339	100,0	55,2	55,8	56,3	74,4	18	57	75	10,0

Tabel 6. Edukuse ja kvaliteedi näitajad soo järgi

	N	edukus	kvaliteet	edukus (%)	kvaliteet (%)
Poisid	679	657	314	96,8	46,2
Tüdrukud	660	651	424	98,6	64,2
Kokku	1339	1308	738	97,7	55,1

Tüdrukuid ja poisse oli sel aastal valimis peaaegu võrdselt, ent nende keskmised tulemused erinesid olulisel määral. Tüdrukute keskmine sooritus oli 77,3% ning poistel vaid 71,5%, erinevus punktides oli samuti suur, tüdrukud saavutasid keskmiselt 4,4 punkti võrra kõrgemaid tulemusi (2015 – 3,8). Ka kõige madalam eksamitulemus oli poistel (18 p), tüdrukute madalaim tulemus oli sellest oluliselt kõrgem (31 p). Lisaks kõrgemale keskmisele tulemusele sooritasid valimis olnud tüdrukud eksami ka edukamalt ja kvaliteetsemalt. Kvaliteedi puhul ilmnas eriti suur erinevus: poistest suutis hinde „4“ või „5“ saavutada 46,2% (2015 – 42,4%), tüdrukute puhul aga 64,2% (2015 – 62,2%).

Joonis 3. Tulemuste jaotuskõver koos trendiga soorituskeelte lõikes

Tabel 7. Aastahinnete võrdlus soorituskeele järgi

	N	aastahinnete keskmine	töö keskmine
Eesti keel	1133	4,0	3,7
Vene keel	206	3,7	3,5
Kokku	1339	4,0	3,7

Tabel 8. Eksamitulemused soorituskeele järgi

	N	N (%)	AUP	Keskm	ÜUP	Keskm %	Min	Mediaan	Max	St. hälve
Eesti keel	1133	84,6	55,9	56,4	57,0	75,2	23	57	75	9,6
Vene keel	206	15,4	50,7	52,2	53,7	69,6	18	53	73	11,2
Kokku	1339	100,0	55,2	55,8	56,3	74,4	18	57	75	10,0

Tabel 9. Edukuse ja kvaliteedi näitajad soorituskeele järgi

	N	edukus	kvaliteet	edukus (%)	kvaliteet (%)
Eesti keel	1133	1117	647	98,6	57,1
Vene keel	206	191	91	92,7	44,2
Kokku	1339	1308	738	97,7	55,1

Eesti keeles eksamitöö sooritanute keskmine tulemus (56,4 p) oli kõrgem vene keeles eksami sooritanute (52,2 p) omast. Eesti keeles sooritajate minimaalne punktisumma oli kõrgem kui vene keeles sooritajatel, vastavalt 23 ja 18 punkti. Vene keeles eksami kirjutanutele jäi saavutamata ka maksimaalne punktisumma, parimaks kujunes 73 punkti. Edukuse näitajalt ei jäänud vene keeles eksami sooritajad eesti keeles sooritajatest oluliselt maha (tulemused vastavalt 98,6% ja 92,7%), ent eesti keeles kirjutanud õpilased sooritasid eksami kvaliteetsemalt (eesti keeles 57,1%, vene keeles 44,2%).

Ülesannete tulemuste statistika

Arvamuslugu

Arvamuslugude kirjutamisega tulid õpilased hästi toime – keskmine sooritusprotsent oli 78. Konkurentsituult enim kirjutati esimesel teemal „Mina ja tervislik eluviis”, mille valis 93,1% eksaminanditest ning ka tulemused olid kõige paremad: keskmiselt koguti teema eest 7,9 punkti 10-st. Enam-vähem võrdselt kirjutati ülejäänud kahel teemal: „Kirjutatud ja kirjutamata seadused minu elus” leidis kajastamist 45 õpilase poolt ning „Mina – Eesti ja Euroopa Liidu kodanik” valiti 47 korral. Tulemused olid kõigi kolme teema lõikes sarnased, keskmiselt madalaim oli sooritus kolmanda teema puhul, mis oli ka aimatav, sest teema nõudis võrdlemisi spetsiifilisi teadmisi.

Arvamuslugude teemade valikust ilmneb, et õpilased lähevad üldiselt kõige lihtsama vastupanu teed ning kirjutavad sellest, millega neil arvatavasti kõige tihedam kokkupuude on. Ka üheks läbivaks teemaks on tervislik eluviis, nii et arvatavasti on nimetatud valdkond tuttav väga mitmetest õppeainetest.

Tabel 10. Arvamusloo tulemused valitud teema põhjal

	N	N (%)	Keskm	Sooritus (%)	Min	Max	Mediaan	St. hälve
1	1241	93,1	7,9	78,7	0	10	8	2,1
2	45	3,4	7,8	77,6	4	10	8	1,8
3	47	3,5	7,2	71,7	0	10	8	2,9
Kokku	1339	100,0	7,8	78,0	0	10	8	2,2

Tabel 11. Arvamusloo tulemused soo põhjal

	N	N (%)	Keskm	Sooritus (%)	Min	Max	Mediaan	St. hälve
Poisid	679	50,7	7,3	72,9	0	10	8	2,3
Tüdrukud	660	49,3	8,3	83,4	0	10	9	1,9
Kokku	1339	100,0	7,8	78,0	0	10	8	2,2

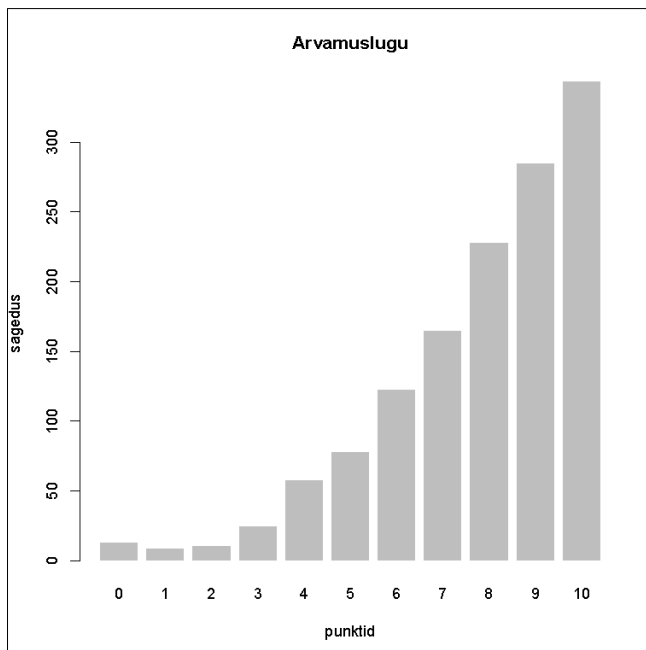
Tabel 12. Arvamusloo tulemused soorituskeelee põhjal

	N	N (%)	Keskm	Sooritus (%)	Min	Max	Mediaan	St. hälve
Eesti keel	1133	84,6	7,9	79,4	0	10	8	2,1
Vene keel	206	15,4	7,1	70,8	0	10	8	2,3
Kokku	1339	100,0	7,8	78,0	0	10	8	2,2

Arvamusloo murettekitavaim tendents ilmneb järgneva joonise põhjal. Selle järgi on enim hinnatud arvamuslugu kümne punkti vääriliseks, järgnevalt üheksa punkti vääriliseks jne. Tundub väga raskesti usutav, et kõige rohkem kirjutatigi 10-punktilisi arvamuslugusid, mitte näiteks 6–8 punktilisi, kuhu vahemikku tegelikult võiks eeldatav tulemus jääda. Paraku tähendab see, et arvamuslugu on paljude õpetajate jaoks ülesanne, mille abil õpilaste keskmist punktisummat lihtsat moel suurendada ning selle abil kõrgem eksamitulemus anda. Tegu ei ole asjaga, mille puhul võiks käega lüüa,

vaid selline ilmselt nii hindamisjuhendi kui ka õpetajatele antud ülesande täitmata jätmine on usalduse rikkumine.

Joonis 4. Arvamusloo eest saadud punktide sagedused

Teemablokkide lahendatus

Neljast teemablokist lahendati kõige paremini kodanikuühiskonda puudutavad ülesanded, keskmine lahendusprotsent oli 82,8. Kõige vähem oskasid õpilased lahendada majandust puudutavaid ülesandeid (keskmine lahendusprotsent 70,2). Kõigi teemablokkide puhul jäid poiste keskmised tulemused tüdrukute omale mõnevõrra alla. Vene keeles eksami kirjutanud õpilased saavutasid kõigi teemade lõikes madalamaid tulemusi kui eesti keeles eksami sooritajad, erinevused keskmises sooritusel olid 6,2 protsendipunkti ulatuses.

Tabel 13. Teemade lahendatus, sooritusprotsent sugude ning soorituskeelte lõikes

	Min	Keskm	Keskm (%)	Max	St. hälve	P	T	E (%)	V (%)	EP (%)	ET (%)	VP (%)	VT (%)
Ühiskond ja sots. suhted	3	13,2	73,2	18	2,8	71,2	75,3	74,0	68,9	71,8	76,1	68,7	69,2
Demokraatia	2	15,9	72,1	22	3,9	69,2	75,0	73,2	66,0	70,5	75,6	64,4	69,2
Kodanikuühiskond	2	9,1	82,8	11	1,6	80,3	85,5	83,8	77,7	81,2	86,2	76,6	79,7
Majandus	2	9,8	70,2	14	2,3	67,8	72,7	70,4	69,0	67,5	73,1	68,6	69,9

Ülesannete lahendatus

Tabel 14. Ülesannete lahendatus ja sooritusprotsent soo ja soorituskeele lõikes

	Min	Keskm	Keskm (%)	Max	P (%)	T (%)	E (%)	V (%)	EP (%)	ET (%)	VP (%)	VT (%)
I_1	0	6,3	79,0	8	77,5	80,6	79,1	78,5	77,0	81,0	79,3	77,0
I_2	0	2,9	71,5	4	69,8	73,2	73,7	58,9	72,9	74,5	57,5	61,6
I_3	0	2,3	76,5	3	75,8	77,3	75,7	81,2	74,4	76,9	81,5	80,7
I_4	0	1,7	56,8	3	51,4	62,3	59,1	44,0	53,6	64,1	42,6	46,9
II_1	0	0,9	47,5	2	43,6	51,5	47,2	48,8	42,7	51,4	47,1	52,2
II_2	0	4,7	67,0	7	63,4	70,6	67,8	62,3	63,8	71,5	61,7	63,6
II_3	0	3,7	74,8	5	72,4	77,2	75,8	69,3	73,5	77,9	68,3	71,3
II_4	0	3,5	87,9	4	85,0	90,9	88,9	82,2	86,2	91,4	80,1	86,2
II_5	0	3,0	74,1	4	72,6	75,7	76,6	60,7	76,5	76,6	57,1	67,8
III_1	0	3,8	76,3	5	72,9	79,7	77,5	69,3	74,1	80,6	68,2	71,6
III_2	0	5,3	88,3	6	86,4	90,3	89,0	84,6	87,1	90,8	83,7	86,5
IV_1	0	4,0	79,5	5	77,3	81,8	80,1	76,2	77,8	82,3	75,6	77,4
IV_2	0	2,5	62,3	4	60,5	64,2	61,9	64,6	59,7	63,9	63,5	66,7
IV_3	0	2,3	76,5	3	73,4	79,6	77,3	72,2	73,9	80,3	71,5	73,4
IV_4	0	1,1	53,3	2	49,9	56,9	53,0	55,3	48,1	57,4	56,9	52,2

Tabelis kasutatud lühendid:

Min – minimaalne tulemus punktides;

Max – maksimaalne tulemus punktides;

Keskm – keskmine punktisumma;

Keskm % - keskmine sooritusprotsent;

P % - poiste keskmine sooritusprotsent;

T % - tüdrukute keskmine sooritusprotsent;

E % - eesti keeles eksamitöö sooritanute keskmine sooritusprotsent;

V % - vene keeles töö sooritanute keskmine sooritusprotsent;

EP % - eesti keeles eksamitöö sooritanud poiste keskmine sooritusprotsent;

ET % - eesti keeles eksamitöö sooritanud tüdrukute keskmine sooritusprotsent;

VP % - vene keeles eksamitöö sooritanud poiste keskmine sooritusprotsent;

VT % - vene keeles eksamitöö sooritanud tüdrukute keskmine sooritusprotsent.

Vene keeles sooritajad lahendasid neli ülesannet paremini kui eesti keeles töö kirjutanud eksaminandid. Vene keeles eksami kirjutajad lahendasid paremini ülesanded riigikaitsest (I_3), demokraatliku ühiskonna tunnustest (II_1), maksupoliitikast Eestist (IV_2) ja Eesti riigieelarvest (IV_4). Vene keeles sooritajatel oli kõrgeim sooritusprotsent 84,6, eesti keeles aga 89,0. Vene keeles sooritajatel oli madalaim sooritusprotsent 44,0, eesti keeles sooritajatel 47,2.

Kõige suuremad erinevused eesti ja vene keeles töö sooritajate vahel ilmnest Riigikogu puudutavas ülesandes, kus pidi nimetama kolm koalitsioonierakonda ning ühe erakonna, mis on opositsioonis (ülesanne II_5). Nimetatud ülesandes kogusid eesti keeles töö kirjutajad keskmiselt 76,6%, aga vene keeles kirjutajad vaid 60,7%. Erinevus oli seega 15,9%. Tegu oli ülesandega, mille vastuseid õpikus ei leidunud, vaid teadma pidi päevapoliitikat; arvatavasti ei ole vene keeles töö sooritanud õpilased Eesti poliitilise maastikuga nii hästi kursis.

Tüdrukud sooritasid kõik ülesanded paremini kui poisid, erinevused varieerusid sealjuures võrdlemisi palju, kõige enam 10,9 protsendipunkti (ülesanne I_4) ja kõige vähem 1,5 protsendipunkti (ülesanne I_3).

Üldiselt võib öelda, et töö oli raskusastmelt keskmine. Ühegi ülesande keskmine lahendus ei küündinud üle 90%, aga samas oli ka alla 50% keskmise sooritusega ülesandeid vaid üks. Kümne ülesande puhul jäid ülesanded 70% ja 90% vahele.

Järgnevalt on ära toodud ka kaks kõrgeima lahendusprotsendiga ning kolm madalaima lahendusprotsendiga ülesannet on üritatud pakkuda mõned võimalikud nende õnnestumise või ebaõnnestumise põhjused.

Joonis 5. Kõrge keskmise sooritusega ülesanne

2. Kodanikuühiskond. (6 p)

2.1. Millised tegevused iseloomustavad kodanikuühiskonda? Märki iseloomustava tegevuse järele pluss (+). Kui tegevus ei iseloomusta kodanikuühiskonda, märki selle järele miinus (-). (7–8 õiget 4 p, 5–6 õiget 3 p, 3–4 õiget 2 p, 2 õiget 1 p)

Tegevus	+/-
bussipeatuse seinale oma arvamuse kirjutamine	
koristustalgutel osalemine	
õpilasesinduse töös osalemine	
Paide arvamusfestivalil osalemine	
kogu klassiga tunnist põhjusest puudumise organiseerimine	
Facebooki konto loomine	
vabatahtluse töös osalemine	
naabrivalve	

2.2. Loe tekst läbi ja otsusta teksti ja oma teadmiste põhjal, kas Paide arvamusfestival on vajalik üritus. Põhjenda oma seisukohta. 1 p

Arvamusfestivali esimesel päeval kasutasid 4200 inimest sõnarokkimiseks erinevaid aruteluformaate: lisaks paneeldiskussioonile oli väitlusi, simulatsioone, õpitube, maailmakohvik ja osalusteater. Öhtu lõpetas ühine unistamine, millises Eestis tahame elada.

Allikas: <http://www.arvamusfestival.ee/mitmekesised-osalusformaadid-vallutasid-paide/>

Jah ☐

Ei ☐

Põhjendus: _____

2.3. Too üks näide selle kohta, kuidas saab kodanikualgatuse korras lahendada ühiskondlikke probleeme. 1 p

Ülaltoodud ülesanne oli eksaminandidele kõige kergem – keskmine lahendatus oli 88,3%. Osiste hulgast eristus kõige esimene alaülesanne, mille lahendatus oli 92,9% ning viimane, kolmas alaülesanne, mille lahendatus oli ülesande madalaim – 72,4%. Üldiselt võib seda ülesannet aga lihtsaks pidada, arvatavasti oli tegu piisavalt elulise teemaga ning ülesannete sõnastused ja temaatika olid lahendajatele tuttavad.

Joonis 6. Kõrge keskmise sooritusega ülesanne

4. Koolidemokraatia. (4 p)

4.1. Koolidirektor võib olla nii demokraatliku kui ka autoritaarse juhtimisstiiliga. Otsusta, millised toodud juhtumitest iseloomustavad demokraatliku (D) ja millised autoritaarse (A) juhtimisstiiliga direktorit. (3–4 õiget 1 p)

Juhtumid	D/A
Enne vahetundide pikendamise otsuse vastuvõtmist küsis koolidirektor õpilasesinduse arvamust ja arvestas seda lõpliku otsuse langetamisel.	
Koolidirektor surus läbi otsuse muuta koolivormi kandmine kohustuslikuks.	
Koolidirektor kogus õpetajatelt ja õpilastelt tagasisidet ning muutis selle tulemuste põhjal kooli kodukorda.	
Koolidirektor nõudis õpetajatelt vastuvaidlematut korralduste täitmist.	

4.2. Kas sinu arvates on kooli arengu seisukohast tulemuslikum demokraatlik või autoritaarne juhtimisstiil? Vali sobiv vastus ja põhjenda seda ühe argumendiga. 1 p

Demokraatlik ☐

Autoritaarne ☐

Põhjendus: _____

4.3. Sõnasta karikatuuri põhjal üks lapse ja/või koolieluga seotud probleem ja paku sellele probleemile üks lahendus. 2 p (2 punkti saab, kui probleem ja lahendus on kooskõlas, 1 punkti saab ainult probleemi nimetamise eest)

Probleem: _____

Lahendus: _____

Allikas: Urmas Nemvalts, Postimees

Koolidemokraatiat puudutav ülesanne oli õpilastele samuti jõukohane – ülesande keskmine lahendus oli 87,9%. Kolmest alaülesandest oli kõige paremini lahendatud esimene ning enim tekitab raskusi teine, kus oli vaja põhjendada demokraatliku või autoritaarse koolijuhtimise eelistamist; seal saavutati keskmiselt 82,5%, seevastu esimeses osas 92,3%. Üldiselt aga võib ka seda ülesannet pidada eluliseks ning seetõttu õpilastele arusaadavaks; samuti käsitletakse demokraatia ja autoritarismi teemasid ka ajalootundides.

Joonis 7. Madala keskmise sooritusega ülesanne

1. Demokraatliku ühiskonna tunnused. (2 p)
1.1. Too üks näide pluralismi kohta ühiskonnas. 1 p

1.2. Too üks näide noorte kaasamise kohta poliitikasse. 1 p

Konkurentsitult kõige keerulisem oli õpilastele ülesanne pluralismist ja kaasamisest – keskmine lahendatus oli vaid 47,5%. Siin tasub aga mainimist, et eriti raskeks osutus eksaminandidele pluralismi mõiste ning vaid 28,8% kõigist eksamisooritajatest lahendasid selle ülesande õigesti. Tegu oli ühtlasi ka kõige madalama sooritusprotsendiga alaülesandega terves eksamitöös. Ilmselt ei saadud pluralismi mõistest aru ning toodi seetõttu valesid näiteid.

Joonis 8. Madala keskmise sooritusega ülesanne

4. Eesti riigieelarve. (2 p)
4.1. Mis on riigieelarve? 1 p

4.2. Millal algab ja lõpeb riigi eelarveaasta? Vali sobiv vastus ja tee selle ette pluss (+). 1 p
☐ Algab eelarve vastuvõtmisega Riigikogus ja lõpeb uue eelarve vastuvõtmisega.
☐ Algab 1. jaanuaril ja lõpeb 31. detsembril.
☐ Algab, kui raha hakkab laekuma Riigikassasse, ja lõpeb, kui laekunud raha otsa saab.

Võrdlemisi üllatuslikult valmistas õpilastele raskusi ka riigieelarve mõistet ning selle algust ja lõppu küsiv ülesanne, mille keskmine lahendatus oli 53,3%. Teise alaülesande, kus oli vaja teada riigi eelarveaasta algust ja lõppu, suutsid õigesti vastata vaid pooled eksaminandid, mis on ülesande lihtsust arvestades väga vähe. Võimalik, et seda peeti nõraks ülesandeks ning arvati, et kalendriaasta ning eelarveaasta ei kattu ning seetõttu vastati valesti.

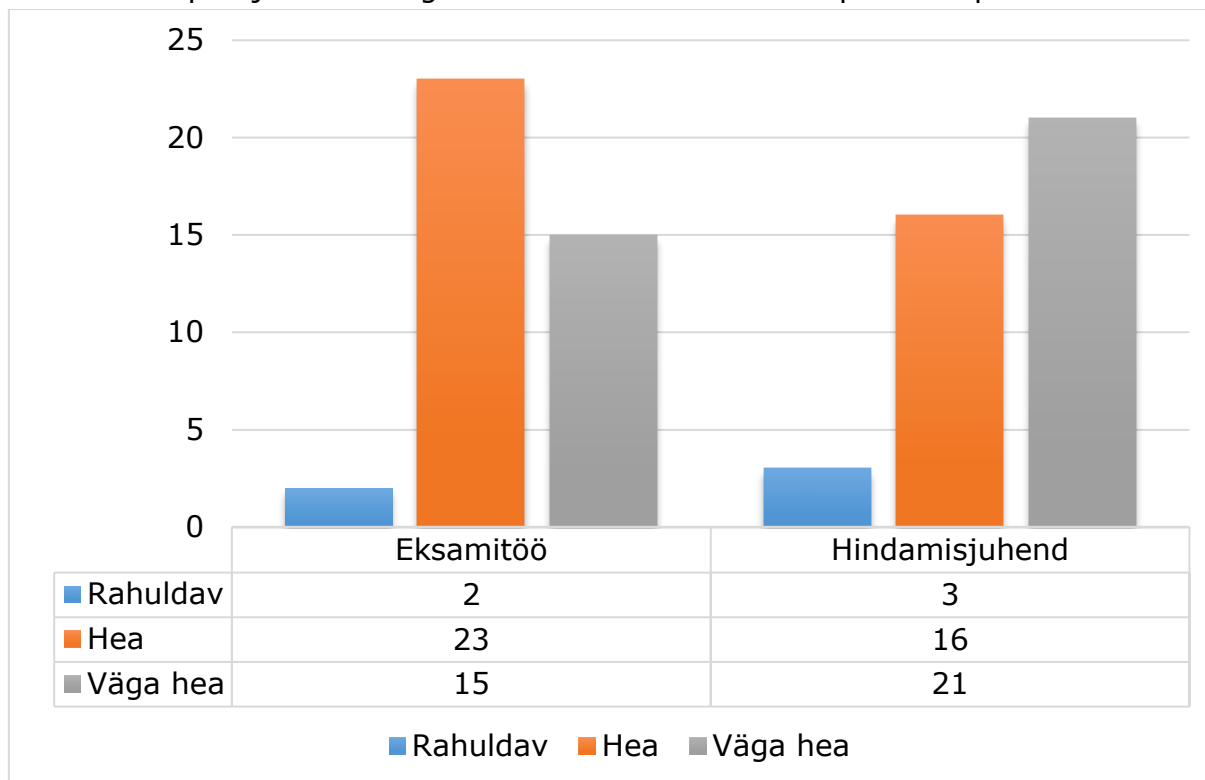
Joonis 9. Madala keskmise sooritusega ülesanne

4. Ühiskonna sotsiaalne struktuur. (3 p)
4.1. Rahvastiku iseloomustamisel lähtutakse inimese sünnipärastest ning omandatud omadustest. Too üks näide sünnipärase ja üks omandatud omaduse kohta. 2 p
Sünnipärane: _____
Omandatud: _____
4.2. Too üks näide vanuselise diskrimineerimise kohta. 1 p

Alla 60% lahendatusega oli ka ühiskonna sotsiaalset struktuuri puudutav ülesanne, mis lahendati keskmiselt 56,8% ulatuses. Raskeks osutus just vanuselist diskrimineerimist puudutav küsimus, mille puhul tihti toodi näide seadusega määratletud valdkonnast.

Õpetajate tagasiside

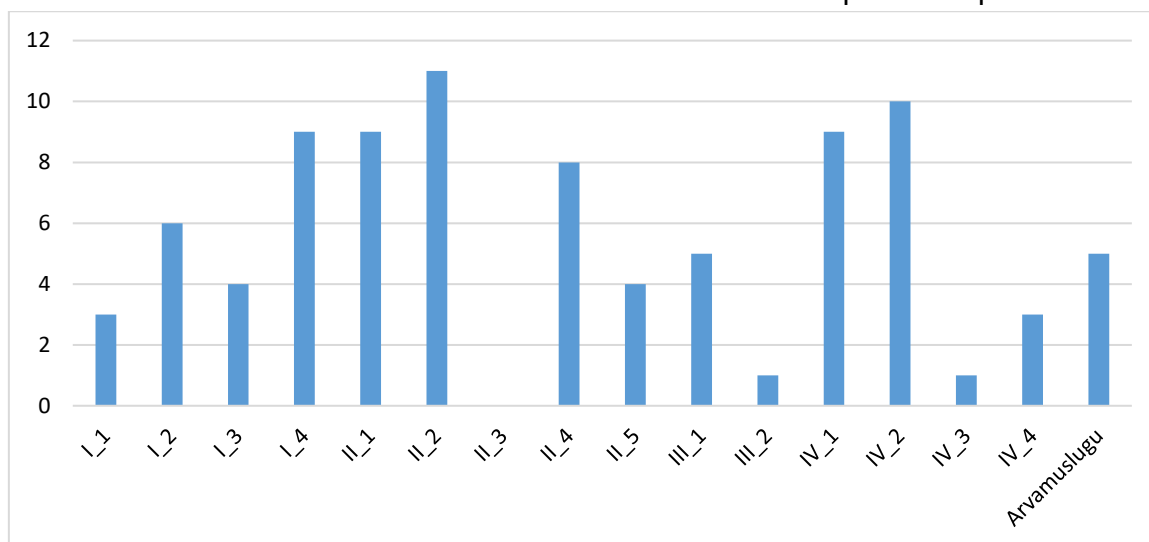
Graafik 1. Õpetajate hinnangud 2016. aasta ühiskonnaõpetuse lõpueksamile

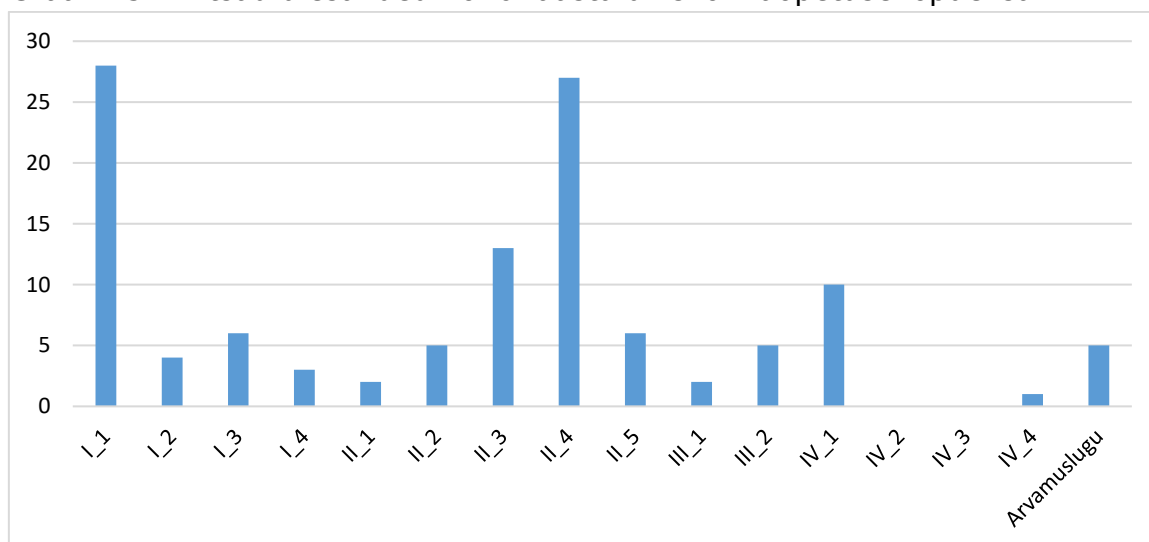
Ühiskonnaõpetuse lõpueksami tagasisidele vastas 40 õpetajat. Tagasiside tulemuste põhjal võib eksamit pidada üldjoontes õnnestunuks. Eksamitööd pidas „rahuldavaks“ kaks õpetajat ning hindamisjuhendit kolm õpetajat, ülejäänud pedagoogid hindasid töö ja hindamisjuhendi kas „heaks“ või „väga heaks“.

Positiivse külje pealt toodi välja, et eksam oli lapsesõbralik ning eksamiülesanded elulised; leiti, et eksam sobis hästi funktsionaalse lugemisoskusega lapsele ning kiideti info otsimist vajavaid ülesandeid. Hindamisjuhendit peeti varasemast paremaks, ent leiti, et võiks olla poole punkti andmise võimalus. Arvamusloo mahu ja hindamise osas läksid õpetajate seisukohad lahku. Osadele meeldis, et arvamusloo osakaal oli senisest suurem, sest see andis parema võimaluse hinnangu andmiseks ning leiti, et uus hindamisjuhend võimaldab paremini diferentseerida. Samas toodi ka välja, et õigekirja hindamist võiks täpsustada ning sellele võiks eraldada kaks punkti.

Graafik 2. Keerulised ülesanded 2016. aasta ühiskonnaõpetuse lõpueksamil

Graafik 3. Lihtsad ülesanded 2016. aasta ühiskonnaõpetuse lõpueksamil

Õpetajate seisukohti lihtsamate ja keerukamate ülesannete osas on raske võrrelda. Esiteks olid mõned õpetajad toonud kolme ülesande asemel vaid 1–2 ning teised seevastu kolmest enam. Mõnel juhul oli ära toodud terve ülesanne, teisel juhul vaid osis ehk üksikküsimus mahukama ülesande sees. Teatud järeldusi on aga siiski võimalik teha, eriti lihtsate ülesannete osas.

Ülal on graafikutes ära toodud kõik ülesanded, mida mainiti ning selleks, et pilt liiga kirjuks ei läheks, on osiste kohta tehtud märkused laiendatud tervele ülesandele. Neil juhtudel, kus toodi lihtsa või keerukana ära vaid ülesande üks osis, saab see eraldi ära mainitud.

Keeruliste ülesannete puhul nimetati enim – 11 õpetaja poolt – ülesannet „Eesti valitsemiskord“ (II_2), milles esmalt pidi põhiseaduse abiga parandama esitatud väited Eesti valitsemissüsteemi kohta ning seejärel vastama küsimustele erakorraliste valimiste ning otsese- ja esindusdemokraatia kohta. Raskeks (mainitud 10 õpetaja poolt) peeti ka ülesannet „Maksupoliitika Eestis“ (IV_2), eriti osist proportsionaalse

maksusüsteemi põhimõtte kohta. Üheksa õpetaja poolt toodi keerukana välja veel kolm ülesannet. Esiteks „Ühiskonna sotsiaalne struktuur“ (I_4), milles pidi tooma näiteid sünnipärase ja omandatud omaduste kohta ning selgitama vanuselise diskrimineerimise mõistet. Teiseks „Demokraatliku ühiskonna tunnused“ (II_1), milles pidi seletama pluralismi ja kaasamist. Kolmandaks „Tarbimiskäitumine“, milles peeti keeruliseks ennekõike tootemärgistuste osist.

Lihtsate ülesannete puhul joonistus selgelt välja kaks tükki. Esiteks töö esimene ülesanne, „Avalik arvamus“ (I_1), mida nimetati kokku 28 õpetaja poolt. Siinkohal on küll tarvis mainida, et lihtsaks ei peetud mitte ülesannet tervikuna, vaid ennekõike tööd diagrammiga. 27 õpetaja poolt peeti lihtsaks ülesannet „Koolidemokraatia“ (II_4), mis koosnes aga mitmest erinevast osast. Ülesande esimesi osiseid, kus tuli hinnata, kas koolidirektori käitumine on demokraatlik või autoritaarne, peeti lihtsaks, ent ülesande teist poolt, kus tuli karikatuuri abil üks koolielu probleem ja selle lahendus tuua, jättis õpetajate arvates paljud eksaminandid hätta. Võrdlemisi palju (13 õpetaja poolt) peeti lihtsaks ka ülesannet „Eesti maakonnad“ (II_3), kus tuli maakondade nimetusi kaardile kanda ning ülesannet „Tarbimiskäitumine“(IV_1)(10 õpetaja poolt), viimase puhul aga osiseid, kus tuli selgitada ostja ja müüja kohustusi tarbides, mitte aga tootemärgistusi.

Üldiselt võib ühiskonnaõpetuse 2016. aasta lõpueksamit ja hindamisjuhendit pidada õnnestunuks. Eksami keskmine hinne püsis võrreldes eelmiste aastatega stabiilsena ning ka õpetajad jäid eksamitööga rahule. Probleemiks on aga endiselt paljude õpilaste nõrk funktsionaalne lugemisoskus ning kehv kirjaliku eneseväljendamise oskus, mille tõttu eksam keerukaks osutub. Õpetajad võiksid tundides rohkem tähelepanu pöörata päevakajalistele teemadele ning õpilaste oskuste arendamisele, et nad suudaksid vajadusel iseseisvalt infot leida ja seda töödelda.

Suur tänu kõikidele õpetajatele, kes leidsid aega ning vastasid tagasiside küsimustikule. Loodetavasti leiab edaspidi aina enam õpetajaid peale eksami toimumist need kümnekond minutit oma arvamuse avaldamiseks, sest see aitab eksami koostajatel võimalikest vigadest õppida ning järgmistel aastatel veelgi paremaid eksamitöid ja hindamisjuhendeid ette valmistada.